

Merovingen, Karolingen en de Bac-Broechovens

Van oude jongens en de krenten uit de pap

De familie Van Landen (van waaruit Karel de Grote sproot), stichtte in de omgeving van het Belgische stadje Landen twee zogeheten motte-burchten ('Tombe van Pepijn' en 'Hunsberg'). Door huwelijk komt deze familie tevens in het bezit van de heerlijkheid Tilburg (met de motte-burcht Ter Borch in Oisterwijk). Met de stadstichting van Oisterwijk (1212) en de overname van Ter Borch start evenals in Landen ook daar de degradatie van de heren. Ze pasten kennelijk niet meer, of onvoldoende, in de hertogelijke machtspolitiek. De dynastie van de Merovingen (voorlopers van de Karolingen) huisde vanouds op de Kakenborch te Diest. In Huis Cupenborch te Den Bosch zouden eeuwen later de twee families elkaar weer kruisen.

Koning Chlodio (ca 395-448)

De Kakenborch te Diest

Diest was volgens sommige oude bronnen de residentie van de oude Salisch-Frankische koning Chlodio (ca 395-448). Zijn zoon Merovech was de grondlegger van de dynastie der Merovingen. Op de zogeheten Kakenborch of Kapenborch woonden later de Heren van Diest. Van de familie van de latere Heren van Diest (en Zelem), stamde de familie Van Beeck-van Thulden uit omgeving Hilvarenbeek. Althans als we J.A.M. Coolen mogen geloven die diepgaand onderzoek deed naar de afstamming van de familie Van Beeck.¹ Een nazaat Arnoldus van Beke was hoogschout van den Bosch en zegelde in 1266 met gouden drielingbalken en een uitkomende leeuw.² De zoon van Arnoldus, Colo van Oerle was dan weer de vader van Arnoldus van Poeldonck, rond eind 13^e eeuw de vermoedelijke bouwheer van het stenen zaalhuis 'Cupenborch' aan de Hooge Steenweg 9-11 te Den Bosch.

Ene Johannes Wolterus van Beeck was dan weer de vader van Wilhelmus Posteel, die hoogstwaarschijnlijk trouwde met Heilwich Bac en wiens zoon Willem Willemsz Posteel in 1444 een deel van 'Huis Cupenborch' verkoopt aan Arnold Arnoldsz van Vladeracken (vermoedelijk zijn neef).

De Toetertoren Kakenborch te Diest

Tot zover de Van Beeckjes. Dat de familie op één op andere manier te maken heeft met de hertogelijke familie toont wel het wapen met de drielingbalken. De balken werden gebruikt door hertogelijke functionarissen. Alhoewel wellicht een grote sprong, vermoed ik met J.A.M. Coolen dat de Van Beecks inderdaad afstammen van de Heren van Diest, die op hun beurt sproten uit de oude Merovingische Frankenkoningen.

Pepijn de Korte

In het jaar 751 ging het evenwel mis met de Merovingen. Pepijn de Korte (Van Landen, vader van Karel de Grote), hofmeier aan het Merovingische Hof, deed een greep naar de macht en stootte de laatste Merovingische Koning van de troon. Zo begon de dynastie van de Karolingen, waarvan Karel de Grote natuurlijk wel de bekendste is. Hertog Jan I van Brabant liet rond 1267 een genealogie opstellen die hem rechtsreeks liet afstammen van zijn voorvader de illustere Karel de Grote. Uit het geslacht Van Landen spruiten ook de Heren Giselbert van Tilburg, van waaruit Walterus Bac de Nole, stamvader van de Bac-Van Broechovens. Zoals Wouter Bac van Baescot in 1309 vanwege machtsstrijd met de Hertog zijn goederen moest opgeven aan de abdij van Tongerlo, zo deden andere nazaten van de Giselberten van Tilburg (zoals Wellinus (zn. van Hille) van Aenscot) al eerder hetzelfde.³

De familie Back schijnt erfgenaam te zijn van de Giselberten van Tilburg en in het verleden ontstonden zo een aantal domeinengoederen waarin Tilburg omstreeks 1300 was verdeeld, te weten: 1. Goet ten

¹ J.A.M. Coolen, artikel Lambert van Leuven (zoon van de verloren Reinier) als voogd van Bunerode in Brabantsche Leeuw

² J.A.M. Coolen in Brabantsche Leeuw 1974

³ 1308 juni 22 - Abdij Tongerlo, charters 309, Datum sabbato ante nativitatis beati Iohannis Baptiste, anno Domini Mo tricentesimo octavo. Camps, nummer 761

Herstal, 2. Goet Inthout, 3. Goet ter Rijt/van de Riet en 4. Oude Goet van Broecheven. De Giselberten werden evenwel op een gegeven moment door de hertog op een zijspoor gezet. In het kader van zijn machtspolitiek in wat later de Meierij van 's-Hertogenbosch was, onteigende de hertog van Brabant de familie der Giselberten. Aanvankelijk bleven kerk en tienden nog in het particuliere bezit van nazaten van de Giselberten, althans hun rechtsofvolgers, maar in verschillende etappes werden zij in de dertiende eeuw overgedragen aan de abdij van Tongerlo.⁴

De Bac-Van Broechevens verkeerden vermoedelijk al sinds langere tijd in de hertogstad Den Bosch (gesticht in 1185), maar aantoonbaar sinds 1312 als ene Wilhelmus Bac van Bacschot een huis 'mitten spronghe' koopt op de Markt nr.17, samen met zijn huisvrouw Katharina.⁵

Beeld van Keizer Karel de Grote, Aken

Zijn zoon Wouter Bac van Broecheven trouwt rond 1350 met Katharina Lysscap, dochter van Johannes Ghiselbert Lysscap, een invloedrijke Bosschenaar. Een zoon uit dit huwelijk, Henric Wouters van Broecheven trouwde met Margareta Willem Back van den Molengrave. Haar vader Willem Back had vermoedelijk door vererving een deel van Huis Cupenborch in bezit gekregen van zijn moeder Heilwich Bac.

Cupenborch kruispunt van Merovingen en Karolingen

Veel vorstelijke geslachten pronkten in de middeleeuwen met een illustere afstamming om zo hun internationale prestige te verhogen. De voorouders van de Brabantse hertogen zijn inderdaad historisch terug te voeren tot de Karolingische hofmeiers en vorsten. Maar daarin staat de Brabantse dynastie niet alleen. Ook het geslacht der Capetingen bijvoorbeeld, stamde via verschillende lijnen af van de Karolingen, en hetzelfde geldt voor de vorstehuizen van Beieren, Henegouwen, Limburg, Luxemburg, Normandië, Vermandois, en vele, vele andere. Blijkbaar waren de aanspraken van de Brabantse hertogen echter zo goed onderbouwd -of was hun propaganda zo effectief- dat men aan het eind van de middeleeuwen algemeen aanvaardde dat bij uitstek de hertogen van Brabant de afstammelingen waren van het meest illustere koningsgeslacht der Karolingen.⁶

En zo kwam het dus dat in de loop der eeuwen nazaten van de Merovingen (Van Beeck-Thulden) en van de Karolingen (van Landen, Giselberten van Tilburg, Bac-Van Broecheven) elkaar weer kruisten in 'Huis Cupenborch' in des Hertogen Bosch.

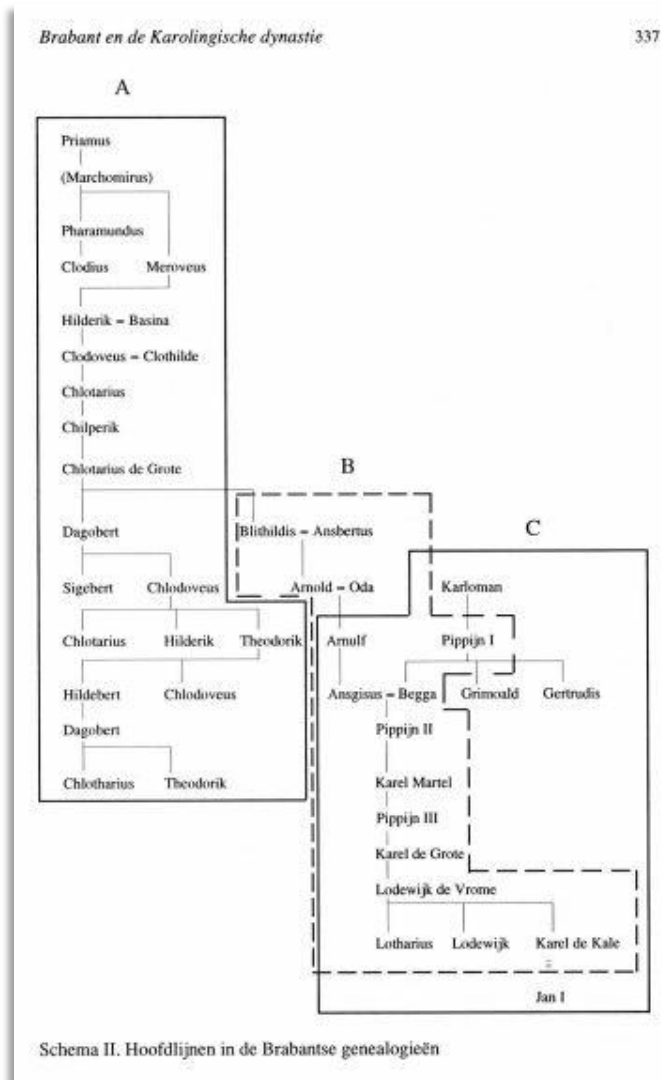
Quod erat demonstrandum :-)

H.L. van Broekhoven
Schiedam, 21 oktober 2014

⁴ Leo Adriaensen, Tilburg in de middeleeuwen

⁵ Bossche Encyclopedie, pand Markt 17. De oudste transportbrief van dit huis is die van 1312, waarbij ten overstaan van Arnold Dicbier en Daniel de Aggero (van Dijck), schepenen van den Bosch, Adam Enesse, genaamd mitten spronghe, dat huis, verkocht aan Willem Bac van Bacschot en diens huisvrouw Katharina. Het lijkt alleszins aannemelijk dat deze Willelmus Bac van Bacschot dezelfde persoon is als Wilhelmus Bac (Gruyter) van Broecheven, gezien het feit dat de vader van Willelmus immers Wouter Bac van Baescot heette.

⁶ Robert Stein, artikel Brabant en de Karolingische dynastie. Over het ontstaan van een historiografische traditie in: Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden, 110, 1995 pp. 329-351
<https://www.bmqn-lchr.nl/index.php/bmqn/article/viewFile/4057/4111>

Robert Stein, artikel Brabant en de Karolingische dynastie, p.337